

Järfälla Nycirkusnod – ett resurscentrum för pedagogisk utveckling

Nycirkus för funktionshinder den 16:e april 2016

Tre personer presenterade sina tankar och upplägg, följt av en gemensam diskussion. De tre presentationerna hade väldigt olika innehåll. Nedan är en enklare sammanställning av dagen.

Medverkande:

Tomas Karlsson, Erik Glas, Ulf Wahlström Rönnell (Järfälla)
Oskar Löfkvist, Matleena Laine (Cirkus Cirkör)
Camilla Klemming (Möckelngymnasiet)
Jeanette Högg, Lina Melkersson (Gycklargruppen Trix)
Oscar Polania (Kulturskolan i Gävle)

Tomas Karlsson, Järfälla kulturskola

Tomas presenterade hur Järfälla arbetar med målgruppen, bl.a. en kortare historik över kurserna, vissa problemställningar i undervisningssituationen samt några öppna frågor i förhållande till förhoppningar kring kurserna.

Kort historik

Under en längre period hade Järfälla Kulturskola flera prova-på-tillfällen i skolor. Svårt att få ihop en riktig grupp under Kulturskolans tak. 2 elever ett tag, sedan en, sedan en grupp med 5 elever. Blandad ålder, från 7 till 18, vilket när gruppen växte blev problematiskt. Sedan två grupper, indelade grovt efter ålder.

Nu har det stabiliserat sig med två grupper, med totalt 13 elever. Ryktet sprider sig och allt fler anmäler sig, pö om pö. Dock svårt med gruppindelning, efter ålder och funktionsgrad. Mycket splittrade och heterogena grupper. Idealet vore att ha fler grupper för att skapa mer homogenitet.

Funktionsnedsättningar

Tekniskt vänder sig kursen till alla. Ingen lista på deltagarnas diagnoser upprättas eller efterfrågas. Nu har deltagarna neuropsykiatriska funktionshinder. Ingen rullstol eller annan tydlig enbart fysisk handikapp. Autism, adhd, downs syndrom.

Hur mycket ska/borde vi veta om elevernas funktionshinder/diagnoser? Om pedagogen inte har mycket info om vad en diagnos innebär kan diagnosen bli ett hinder, om jag har den kompetensen kan det bli ett pedagogiskt verktyg. Om föräldrarna lämnar särskild info, t.ex. om diagnoser, så tas den emot, men grunden är en slags pedagogisk trial and error. Nya elever får komma och prova, för att bestämma vilken grupp som passar.

Assistenterna, föräldrar, deltar inte på lektionerna. Detta för att få eleverna att fokusera på lektionen, på lärarna, få vara självständig. Ibland behöver dock undantag behöva göras.

Cirkus för funktions varierade

Längden är 45-60 min. Ingen uppvisning i avslutningen på terminen, däremot en öppen lektion. Lokalen tydligt indelad: Uppvärmning, luftakrobatik och hinderbana tex. Då kan man hålla fokus på den avdelning man för tillfället är i, även om mycket material finns framställt i rummet. Mindre grupper än de vanliga cirkusgrupperna. (Parentetiskt kan nämnas att barn med neuropsykiatriska funktionshinder även återfinns i de vanliga grupperna, om än inte i lika hög grad.)

Det blir inte så mycket specifik cirkusträning, mer motorisk träning, även om materialet som används ofta är cirkusspecifikt. Hinderbanor och balansbanor. Istället för akrobatik blir det t.ex.

rullar åt sidan. Många övningar återkommer och det repetitiva kan vara bra för igenkänning, men kan ge viss mättnad hos pedagogerna.

Tidigare när grupperna var mindre arbetades mer med individuella utmaningar, små uppträdanden för gruppen etc. Nu i lite större grupper är det svårt att få in sådant. Men det vore önskvärt, så kanske ska nya försök göras. För att hantera den heterogena gruppen måste mycket individualiseras, och individuella lösningar accepteras. T.ex. har vissa elever sina egna trygga punkter eller saker. En elev gillar att leka med ett sidenband, en annan gillar att sitta med en boll. Detta kan vara trygga ställen att gå till när det känns stökigt eller oroligt. Eleverna i gruppen kan även bli väldigt avhängiga av varandra, så om någon inte är där förändras hela gruppdynamiken. Detta gör att varje lektion kan bli olik den andra, och planeringen måste göras därefter.

Utmaningar framöver

Nu är det mer träning än kreativitet. Hur bygga in fler övningar som handlar om kreativitet? Hur ge plats åt elevernas eget skapande?

Hur göra mer specifik cirkusträning, istället för att smyga in cirkus i motoriska lekar? Är det viktigt? Kanske för att förmedla känslan av att ha klarat av något, t.ex. ett svårt trick, eller att kämpa med att klara av detsamma. Hänger ihop med frågan om hur mycket man ska pressa eleverna, hur mycket "bara roligt" man ska ha.

Oskar Löfvist, Cirkus Cirkör

Kort om kurserna

Tidigare två grupper där den ena hade assistenter med och den andra inte. Nu finns tyvärr bara en grupp, ledd av två pedagoger och ungefär hälften av deltagarna har assistenter. 6-7 elever. 75 min. En lektion innehåller i regel följande moment: koncentration, uppvärmning, samarbete, huvudinnehåll, avslappning. Huvudinnehållet kan vara en viss cirkusdisciplin som varierar lektion till lektion.

Nya elever får komma och testa, de som har en assistent kan ta med denne, och så ser vi om det fungerar. Önskesituationen skulle givetvis vara fler grupper med mer möjlighet till homogena grupper. Tänkbara fördelningsfaktorer är dels ålder, dels om deltagarna är främst aktiva eller passiva. Den sista dualismen upplevs som en enkel men klagörande indelning för målgruppen. Som avslutning på terminen gör gruppen en liten föreställning. Denna byggs mer på lekar och hinderbanor och liknande, snarare än individuellt förberedda cirkusnummer. Ibland kan kvarblivet material (rekvisita eller scenografi) från Cirkörs föreställningar användas, material som gruppen hittar lekar med.

Exempellektion

Oskar höll en lektion med de närvarande. Denna lektion exemplifierade de moment som nämndes ovan, men innehöll också en skiss till hur en progression över en termin kan se ut.

I cirkel med boll. Lämna den runt i ringen, säg namnet på den du lämnar till. Sedan lämna korsvis, tvärs över ringen. Sitt, och rulla över. Stå och kasta. Gå och rulla till valfri. Hela tiden säga namnet på mottagaren.

Gå runt i rummet. Ett antal rockringar i olika färger. T.ex. alla står i en grön ring. Gå runt till musik, när den stannar stå i en ring. Två fötter i ringen. En hand och tre fötter etc. Fyra i varje ring, etc. Tanke: smyg in kroppskontakt, först litet, kort och enkelt, sedan mer krävande.

Akrobatik. En mattlänga. Gå långa steg, gå baklänges, hoppa, kryp, rulla. Ställ pallplint i vägen,

ställ kil i vägen. Tex. Rulla upp för kilen etc. Enkla instruktioner, självförklarande. Genom pallplintar och andra hinder kan utmaningen ökas, men enkelheten i lekens struktur behållas. *Craig Quats jongleringsmaterial*. Craig Quat har länge arbetat med att ta fram framförallt jongleringsmaterial för målgruppen funktionsvarierade. En återkommande tanke är att sakta ner tiden, t.ex. genom att låta bollarna rulla längs specialkonstruerade skenor istället för att kasta dem. Craigs material är än så länge i experimentfasen, men en produktion är på väg! Materialet kan användas både enskilt och i samarbete.

Camilla Klemming, Möckeln gymnasiesärskolan

Camilla är danspedagog på individuella och nationella programmet gymnasiesärskolan Möckeln, Karlskoga. Camillas bakgrund är både inom dans och handikappomsorgen. Danskonst och kortidsboenden. Även massör, spaterapeut.

Kort om kurserna

Eleverna på gymnasiesärskolan har grava funktionsnedsättningar. Alla som går individuella programmet har en utvecklingsstörning, och kan möjligen sägas ha en intellektuell nivå på motsvarande 3-5 år. Nationella programmet har högre nivå, med dem kan man göra mer av genreträning, dvs. jazz, balett, improvisation. Lektionerna är mellan 40 och 60 minuter långa. Ett centralt begrepp är KASAM, känsla av sammanhang. Att rama in en lektion och en klass. Början och slut. Camilla använder GAK-schema (Grafisk Alternativ Kommunikation), dvs. generiska bilder som beskriver ett moment, som kan sättas i den ordning de ska utföras (t.ex. uppvärmning sedan lejon-dans, sedan avslappning etc.) och sedan tas bort varje moment när det är utfört. Använder även tecken-kommunikation (en variant av teckenspråk) som stöd.

Exempellektion

Exempel på lektion för nationella programmet, för ca 5 elever.

Schemat. Bygger schemat tillsammans med eleverna, dvs. presenterar alla moment ett i taget med en lapp och låter eleverna sätta upp lapparna på väggen.

Uppvärmning. Marchdans på led till musik, sedan galopp. Sträck upp armar etc.

Om jag vill kan jag dansa. I cirkel. Dans om att dansa med olika kroppsdelar, till en sång alla sjunger tillsammans. Fri dans med den valda kroppsdel. Händerna i taket, fötterna i taket, rumpan i taket etc.

Kvadraten. Fyra påsar markerar hörn, ger en kvadrat. Ur en hög beskrivningar dras tre, t.ex. rulla, springa och dansa, en för varje strecka. Till olika sorters musik tar sig alla runt kvadraten.

Dansa hit alla elever. Läraren ropar ”dansa hit alla elever”, ”hur då?”, läraren visar en lapp: ”smyg”. Alla smyger över på fritt sätt. ”Åla”, ”skaka”, springa”. Etc.

Lejondansen. Två lejonfamiljer, kryper framåt, vrålar till hälsning. Svänga med svansen. Fri lejondans. Sedan en stor svans: RSG-band. Fortsatt fri lejondans.

Avslappning. All lejon sover. Läraren går runt och masserar lätt med en boll eller hand. Delar av passet är från barndanspedagogik, som också kan vara en bra inspiration för cirkusundervisning. Kanske särskilt kopplat till kreativitet.

Camilla delade även ut tips att tänka på!

Ur den listan:

- Våga repetera lång tid så att eleverna hinner få övningen att sätta sig.

- Bra att arbeta med kroppskontakt. Både för de som har svårt för det och för de som inte har några gränser. Social träning, samt trygghetsskapande. T.ex. en sjal eller boll kan vara bra för som länk för de som har svårt med kroppskontakt.
- Övningar där man speglar varandra, eller lärare speglar elev är bra för att bekräfta och skapa lugn och ro, särskilt för stressade och okoncentrerade elever.
- Elever som inte vill delta kan få särskilda uppgifter istället: assistera läraren, välja musik etc.
- Stöd elever som inte vill delta, säg att de får sitta, men även vara med senare om de vill.
- KASAM – Känsla av sammanhang. Ryggraden i lektionen. Struktur, förutsägbarhet, delaktighet.
- Abstrakt är svårt, konkret är enklare. T.ex. säg ”stopp” istället för ”frys”. Undvik målande ord. Att dansa med specifika kroppsdelar eller med hjälp av rörelseord (snurra, gå, skaka etc) eller olika vägar i rummet är enklare att kommunicera.
- Var tydlig, i ord och kroppsspråk. Babbla inte. Korta beskrivningar, gör med kroppen istället.
- Förtydliga kommunikationen med teckenspråk och gester. Tips är teckenspråksappen: TSP.
- Var lugn, lyhörd, tålmodig och glad. Var en dansglädjeboll.

Gemensam diskussion

Några teman som dialogen rörde sig kring:

Motorisk träning kontra specifik cirkusträning/dansträning

Vad är viktigt? Vad ska eleverna få med sig från en kurs, och vad ska de medvetet tänka att de lärt sig?

Föräldrarna kallar det cirkusgympa. Men som pedagog vill man kalla det cirkus. Varför? Och vad ärt innehåll och vad är kommunikation (t.ex. hur vi kallar kurserna)? Kräver kanske uppvisning. Även enkel uppvisning. För sig själv. Eller cirkus som verktyg.

Träning kontra kreativitet

Skapa friare förhållningssätt. Cirkus som redskap.

Reflexen att titta upp när man sätter händerna i golvet kan ibland vara kvar hos målgruppen. En bäbisreflex som vanligen tränas bort under uppväxten. Relevant för att t.ex. öva kullerbyttor, som kräver att man går emot den reflexen.

Om assistenter. Assistenten kan begränsa den de jobbar med. Kanske vanligast i prova-på-miljö eller i skolan, där assistenten inte vet vad man ska vänta sig av pedagogen. Viktigt att få med sig även de vuxna, föräldrar och assistenter vid möten med denna målgrupp. Bra lösning kan vara att informera vuxna innan om hur upplägget är och vad man vill ha för stöd ifrån dem. De föräldrar som är med på lektionen måste även delta, tex.

Vad är nästa steg inom detta område för Nycirkusnoden?

- Hjälpa att nå organisationer, att nå målgruppen, att starta upp grupper
- Mer kunskap om diagnoser. Både som föreläsning, eller möta andra verksamheter.
- Fortsätta med dessa workshops.
- Askultera hos varandra.
- Träffa handikapp-organisationer. Hitta mötesformer.